

8. De politie moet kunnen omgaan met polemieik, maar doet zelf niet aan polemieik

POLITIE EN VRIJHEID VAN MENINGSUITING: EEN ONMOGELIJK HUWELIJK?

In een artikel met als titel *“Alle flikken zijn onbekwaam - All cops are berufsunfähig¹³⁴”*, waarvan reeds sprake in de aanvang van dit visiedocument, gaat de auteur Yaghoobifarah¹³⁵ in op de vraag waar politieagenten zouden kunnen werken als de politie werd afgeschaft. Ze concludeerde dat er slechts *“één geschikte optie”* was, namelijk op *“een stortplaats”*. Het krantenartikel gaf aanleiding in Duitsland tot heftige discussies, waarbij de Duitse Minister van Binnenlandse Zaken, Horst Seehofer, meedeelde te overwegen om klacht in te dienen tegen de auteur en de krant. Op haar beurt kon de voorzitter van de Duitse groenen, Annelena Baerbock, zich niet vinden in de reactie van de Minister. Het artikel was voor haar *“enerzijds geschreven in een taal die verachtelijk is voor de mens en het scheert een hele beroepsgroep over één kam, anderzijds bestaat er ook zoiets als vrijheid van meningsuiting en pers. De staat moet dat garanderen, ook als het pijn doet¹³⁶”*. Het syndicaat van de Duitse politie kondigde aan dat ze een aanklacht zou indienen tegen de krant. In een interne brief aan de 25.000 politiemedewerkers verwees het hoofd van de Berlijnse Politie, Barbara Slowik, daarentegen naar de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid, die in Duitsland een uitgebreide bescherming geniet, en naar het feit dat het gerecht bevoegd is om te oordelen over dergelijke uitspraken. De juridische discussie werd beëindigd met de beslissing¹³⁷ door het Openbaar Ministerie van Berlijn die de gebruikte woorden weliswaar *“uiterst kleinerend”* vond en een *“zeer geringschattende beoordeling van de Duitse politie”* inhielden, maar tevens besloot dat er geen misdrijf werd gepleegd. Het OM motiveerde haar beslissing¹³⁸ als volgt: *“Daarom is onderzocht of de gebruikte bewoordingen onder het grondwettelijk gewaarborgde recht op vrijheid van meningsuiting vallen en dus niet strafbaar zijn, of dat de grens van strafbaar gedrag is overschreden door de aanwezigheid van elementen van opruiing van het volk of collectieve belediging. Uit het onderzoek is gebleken dat de verklaringen onder de vrijheid van meningsuiting vallen”*. In dit verband hield het OM rekening met de richtlijnen van het Duitse Federaal Grondwettelijk Hof, volgens hetwelk *“zelfs scherpe en overdreven formuleringen geen ontoelaatbare uitspraak vormen en dat een dergelijke column moet worden gezien als een bijdrage aan de discussie over politiegeweld en racisme bij de politie”*.

Voor de Algemene Inspectie is het duidelijk dat politiediensten en -medewerkers in een democratie over een bijzondere gave¹³⁹ moeten beschikken om te kunnen omgaan met kritiek. Politiediensten vormen een belangrijk onderdeel van de maatschappij, net daarom mag de maatschappij¹⁴⁰ ook een mening hebben over de politie en de manier waarop zij

¹³⁴ Zie <https://taz.de/Abschaffung-der-Polizei/!5689584/>

¹³⁵ Zie https://de.wikipedia.org/wiki/Hengameh_Yaghoobifarah

¹³⁶ Zie <https://www.rnd.de/politik/anzeige-gegen-taz-journalistin-seehofer-und-merkel-im-gesprach-CWJMA5XSPHS4INGM2AMQDA7AV4.html>

¹³⁷ Zie <https://www.tagesspiegel.de/politik/all-cops-are-berufsunaehig-umstrittene-taz-kolumne-ueber-polizisten-bleibt-strafllos/26152336.html>

¹³⁸ Zie <https://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2020-09/hengameh-yaghoobifarah-taz-kolumne-volksverhetzung-beleidigung-kein-ermittlungsverfahren>

¹³⁹ Coping genaamd, wat betekent het *“reageren op frustraties, obstakels en tegenwerking en hierbij de resultaten voor ogen te houden, door kalm te blijven, de eigen emoties te controleren en constructief te reageren op kritiek”*.

¹⁴⁰ Waarbij er zoveel standpunten kunnen zijn als er mensen zijn.

optreedt. Maar het omgekeerde geldt ook. Politiediensten en -medewerkers zijn een onderdeel van de maatschappij en dus ook zij mogen een mening hebben over die maatschappij. Dit is ook noodzakelijk, want ook de politie hoort na te denken over de manier waarop zij optreedt, dit geldt trouwens zowel voor de politieverantwoordelijken als voor ieder individueel lid van de politie. Doel is om te komen tot reflectie, verbetering en innovatie. Een standpunt innemen als politiedienst of een eigen mening hebben als politiemedewerker, betekent niet dat er extreme standpunten kunnen worden ingenomen die indruisen tegen wetten, reglementen en de politionele ethiek. Want de politie en haar medewerkers zijn immers neutraal en moeten als dusdanig worden gepercipieerd.

DE POLITIE IS DIVERS EN HAAR OPTREDEN MOET WORDEN GEKENMERKT DOOR HAAR NEUTRALITEIT

De politie als korps en de individuele politiemedewerkers zijn, in hoofde van hun functie en zelfs daarbuiten in hun privé-leven¹⁴¹, immers gehouden tot neutraliteit. Betekent dit dat de politiefunctionaris minder rechten zou hebben dan iedere burger? Nee, zowel de politiefunctionaris als de burger hebben de vrijheid om hun mening te uiten, conform artikel 19¹⁴² van de Belgische Grondwet, behalve indien zij een misdrijf zouden plegen dat ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheid zou worden gepleegd. Diverse artikelen van de Wet op de Geïntegreerde Politie bepalen het kader van die “neutrale” politie :

- Politieambtenaren moeten onpartijdig zijn en zonder willekeur optreden. Zij moeten er zich ook van weerhouden om in het openbaar uiting te geven aan hun politieke overtuiging (artikel 127).
- Politieambtenaren moeten beschikbaar zijn (artikel 125) en te allen tijde en in alle omstandigheden bijdragen tot de bescherming van de medeburgers en tot de bijstand die deze laatsten mogen verwachten (artikel 123).
- Politieambtenaren moeten integer zijn, zij sluiten elk misdrijf bij hun optreden uit (artikel 130).
- Politieambtenaren hebben een beroepsgeheim en vallen onder een discretieplicht (artikel 131).
- Politieambtenaren moeten zich gedragen, zelfs buiten dienst (artikel 132).

Wie kan zich een politiekorps voorstellen waarbij de ene burger wel zou worden geholpen en de andere niet (verplichting tot beschikbaarheid en onpartijdigheid), of waar een politiefunctionaris in het openbaar kritiek zou geven op een bepaalde politieke partij (verbod uiting te geven aan politieke overtuiging), of die, zonder objectieve en gegronde redenen, in de ene straat minder zou verbaliseren voor verkeersovertredingen dan in de andere (verplichting tot integriteit), of nog waar de politiefunctionaris lid zou zijn van een criminele motorbende

¹⁴¹ Dit is het geval als een standpunt wordt gecommuniceerd naar de buitenwereld toe dat betrekking heeft op de politie. Zo kan een politieambtenaar, zelfs buiten dienst, niet publiek bekendmaken dat hij akkoord is met de stelling dat alle burgers die een misdrijf hebben gepleegd zouden moeten worden terechtgesteld. In elk geval zal een feitenrechter en/of de tuchtoverheid moeten oordelen of datgene wat door een politieambtenaar werd gepubliceerd of verkondigd, door de beugel kan.

¹⁴² Artikel 19 van de Belgische grondwet bepaalt: “De vrijheid van erediens, de vrije openbare uitoefening ervan, alsmede de vrijheid om op elk gebied zijn mening te uiten, zijn gewaarborgd, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd”.

of van een Facebookgroep die racistische boodschappen uitwisselt (verplichting tot correct gedrag) ? Een “diverse¹⁴³” politie is er immers voor iedereen.

WEERBAARHEID IS BELANGRIJK

Die “diverse” politie kan worden geconfronteerd met de ene burger die een bepaald optreden van de politie zal waarderen, terwijl de andere burger dit optreden als negatief zal ervaren. Dit blijkt onder andere uit de reactie van begin augustus 2020 van Hans Quaghebeur, Korpschef van de politiezone Blankenberge-Zuienkerke, die zich genoodzaakt zag om te reageren¹⁴⁴ op de vele verwensingen die zijn politiemensen naar het hoofd geslingerd krijgen bij het doen naleven van de coronamaatregelen: *“Die verwensingen die onze mensen op het terrein krijgen, beginnen hun keel uit te hangen. Binnenkort heeft niemand zin om nog politiemans of -vrouw te worden. Deze situatie is een heel kwalijke evolutie. Elke dag wordt het erger. Het respect is ver te zoeken. Aan de andere kant zijn er dan ook weer mensen die vinden dat de politie niet genoeg optreedt. Ook zij spuien allerhande verwensingen richting de politie, ook op sociale media.”* De Algemene Inspectie ontvangt gelijkaardige signalen van andere korpschefs. Onlangs zei een korpschef uit het zuiden van het land dat doorwinterde personeelsleden van zijn korps vroegen om de dienst interventie te verlaten, omdat “zij het kotsbeu waren om dagelijks op straat te worden verweten”. Niemand is blijkbaar nog tevreden. De Algemene Inspectie ontvangt klachten van burgers omdat politieambtenaren volgens hen net te weinig maar ook soms ook te streng de Corona-maatregelen proberen toe te passen. Die spreidstand is best stresserend voor de politiefunctionaris. Politiewerk is dan ook een complexe aangelegenheid die de mentale weerbaarheid van de individuele politiemans of -vrouw fel op de proef stelt. Door de confrontatie met agressie en geweld, de maatschappelijk verminderde acceptatie van gezag en door een stijgende organisatiedruk worden ook politieambtenaren geconfronteerd met psychosociale klachten die zich kunnen uiten in verzuim- of vermijdend gedrag, prikkelbaarheid, en ook in een harder en agressiever politieoptreden. Het politievak wordt steeds meer een “hoog risicoberoep”. De samenleving wordt harder en het is nu al duidelijk dat de politie in de komende jaren meer en meer zal worden geconfronteerd met weerstand.

Het publieke oordeel over de politie moet politiefunctionarissen niet bang maken om op te treden. Maar het kan de politie wel bewuster maken van de impact van haar handelen. De vraag is hoe dit kan worden gerealiseerd.

Weerbaarheid beïnvloedt in belangrijke mate de manier van optreden van een politiefunctionaris. Het betekent *“het vermogen van instituties, organisaties en individuen om vooroordelen, discriminatie en racisme (in hun verschillende vormen) te onderkennen, daartegen positie in te nemen, ze in voorkomende geval effectief te bestrijden en ermee te kunnen omgaan”¹⁴⁵*.

De Nederlandse politieacademie¹⁴⁶ omschrijft weerbaarheid als *“het succesvol kunnen functioneren in uitdagende omstandigheden”* en heeft zowel betrekking op de organisatie,

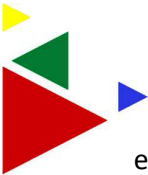
¹⁴³ Een “diverse” politie betekent tevens dat de politie een afspiegeling moet zijn van de maatschappij.

¹⁴⁴ Zie https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20200802_93029851

¹⁴⁵ Definitie opgenomen op pagina 44 in een advies geschreven door de Nederlandse Tijdelijke Wetenschappelijke Commissie Minderhedenbeleid met als titel “Bestrijding van vooroordeel, discriminatie en racisme”, zie https://pure.uva.nl/ws/files/1041322/80565_327064.pdf

¹⁴⁶ Zie <https://www.politieacademie.nl/weerbaarheid>

een groep als het individu¹⁴⁷. Ook de leidinggevende speelt een belangrijke rol. Uit gesprekken die werden gevoerd in het kader van een onderzoek¹⁴⁸ aan de Nederlandse politieacademie van 2011 rond weerbaarheid werd vanuit de werkvloer een aantal toch wel indringende opmerkingen gemaakt, zoals *“Over de kwetsbaarheid van de politie wordt nauwelijks gesproken”* of nog *“Het welzijn van de politie moet worden onderzocht. Ik maak me ernstig zorgen. Mijn mensen krijgen te veel over zich heen.”*. In het kader van een Belgisch onderzoek van 2019 rond chronische stress werd aanbevolen dat *“de politieorganisatie medewerkers moet aansporen om problemen kenbaar te maken, te praten en stress zeker niet te ontkennen. De machocultuur binnen de politie is vandaag de dag nog altijd aanwezig waardoor stress niet makkelijk wordt toegegeven.”*

Weerbaar als organisatie en als individu word je alleen als je het erover hebt. De Algemene Inspectie heeft niet de indruk dat een meerderheid van de Belgische politiezones en directies van de Federale Politie hierop dagelijks op een structurele manier werken. De neuzen zitten anno niet in dezelfde richting. We komen hier verder nog op terug.

¹⁴⁷ Fysiek, mentaal, moreel.

¹⁴⁸ Zie

https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/Documents/Weerbaarheid%20onderzocht_webready.pdf

